

«Den planlagte Øvre Oda-utbyggingen mangler grunnleggende bedriftsøkonomisk lønnsomhet.»

TIDLIGERE BANKMANN, NÅ
GENERALSEKRETÆR I NATURVERN-
FORBUNDET, JØRUND UBØE SOMA.

Innhold:

Solheim tar gjenvalg

Naturvernforbundets leder det siste året, Erik Solheim, vil fortsette i vervet. Solheim sier det interne bråket i organisasjonen har lagt seg og ser fram til et rolig landsmøte på Lom i juni.

• Side 2

Lukter kvikksølv

Kvikksølvbikkjene Ville og Froy har blitt en miljøsuksess. De svenske firbeinte har funnet 1300 kilo kvikksølv i svenske skoler. Kvikksølvet ligger som regel i vannlåser.

• Side 4

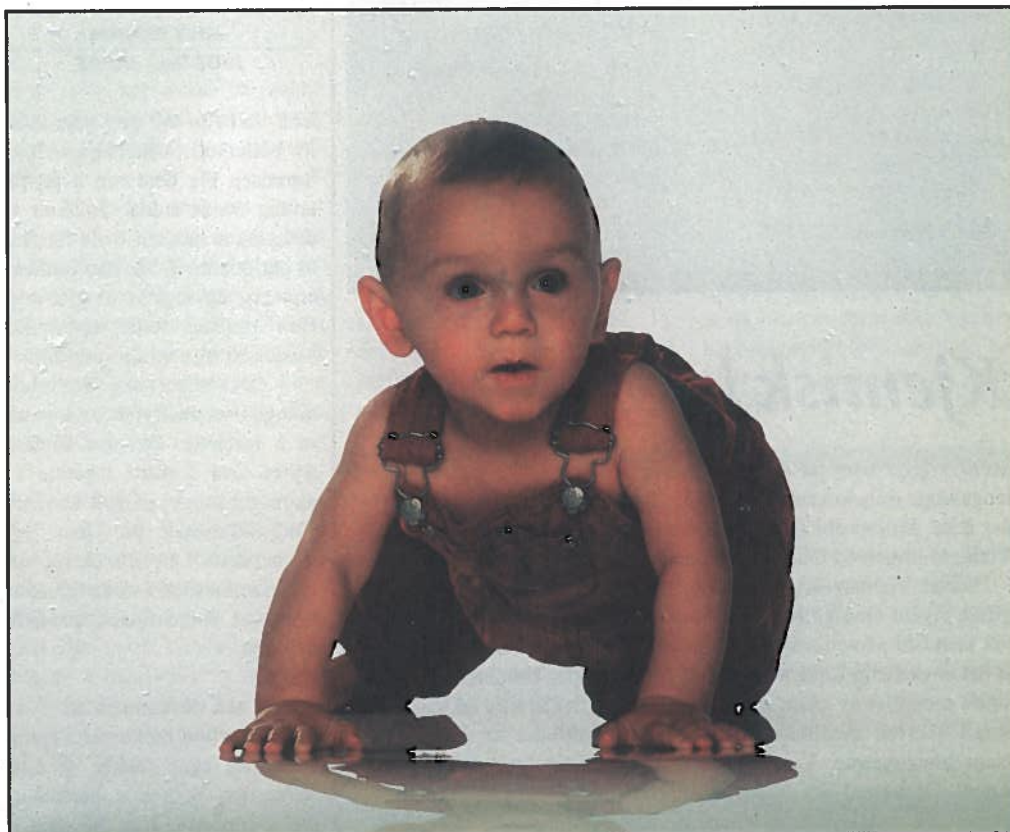
Boks ikke best

Nå kan du pante brus- og ølbokser. Den nye ordningen gjør blikkdrikkevarene billigere, men miljøbevegelsen er lite fornøyd med boks-ordningen:

– Det finnes ikke argumenter som tilsier at det er bedre å velge et engangsprodukt framfor et produkt du kan bruke flere ganger, sier Dag Endal i Miljøheimevernet.

• side 5

PVC gir astma

Sjansen for at denne karen utvikler astma øker to til tre ganger hvis gulvbelegget han leker på er laget av PVC. (Foto: Scanpix)

Har du PVC-gulv på ett eller flere av de rommene barna dine oppholder seg mest på, det vil si soverom, kjøkken, stue og bad, øker sjansen for at barna skal utvikle astma med to til tre ganger.

Ny forskning viser at mykgjørerne i PVC'en frigjøres og binder seg til støvpartikler. Disse kan skade små barn hvis de leker på gulvet.

• side 3

Miljøgift-alarm etter NATO-bombing

NATOs bomber over Serbia kan resultere i en miljøkatastrofe. Et universitet i Hellas har registrert urovekkende høye konsentrasjoner av miljøgiftene PCB og dioksiner etter at bombingene startet. Ifølge Folkehelsa ligger mengdene som måles ved det greske uni-

versitetet akkurat på grensen til internasjonale anbefalinger for maksimal døgnbelastning av dioksiner.

Konsentrasjonene av miljøgifter nær de bombede industribyene i Serbia er det ingen som kjenner til.

• side 8

Natur & miljø Bulletin

utgitt av Norges Naturvernforbund

Redaktør: Tom Erik Økland

Redaksjon: Jens Petter Toldnæs,
Kristian Jahre

Adresse: Postboks 342
Sentrum, 0101 Oslo.

Besøksadresse:
Skippergata 33

Tlf: 22 40 24 00.

Faks: 22 40 24 10.

Direkte: 22 40 24 + 25 (Økland),

23 (Toldnæs), 24 (Jahre)

E-post: redn@online.no

Neste utgave: 21.5.1999.

Abonnement:

199/år (privatpersoner),
500/år (bedrifter)

Annonser: Tlf: 23 12 20 70.

Faks: 23 12 20 71.

Trykking: Gan Grafisk. Trykket
på 100% resirkulert papir.

Norges Naturvernforbund:

Samme postadresse som N&M

Bulletin. Web:

http://www.ngo.grida.no/naturvern

E-post: naturvern@naturvern.no

Kjemisk krigføring

Mens krigen raser på Balkan kan det virke underlig å gnåle om langsiktige miljøkonsekvenser som følge av NATOs aksjon. Det er det ikke. Miljøproblemer i etterkant av krig er et kjent fenomen. Vietnam-krigen og Gulf-krigen er to eksempler på dette.

Under Vietnam-krigen brukte USA store mengder av plantegiften Agent Orange over fiendens jord- og skogområder. Stoffet tok knekken på vegetasjonen, men undersøkelser i senere tid viser at det er skadelig for mer enn planter. I områdene som ble utsatt for størst mengder av plantegiften har man påvist kraftig økning av antall aborter, medfødte misdannelser og tilfeller av leverkraft blant innbyggerne. Vietnamesiske myndigheter knytter dette til Agent Orange. USA benekter slike skadevirkninger, men har likevel gitt erstatninger til Vietnam-veteraner for skader etter bruk av stoffet. Vietnam vurderer å be USA om erstatning for ødeleggelsene.

Under Gulf-krigen brukte USA granater med såkalt «depleted uranium» i anti-tankvåpen. Ifølge International Action Centre har dette ført til misdannelser, økt antall aborter, flere tilfeller av leukemi blant barn og også økning for andre typer kreft i de områdene som var mest utsatt for våpentypen. NATO benekter bruk av slike våpen i Serbia. Det kan være sannhet eller løgn.

Nå meldes det om økte konsentrasjoner av miljøgifter i lufta over Hellas - mange mil fra bombemål i Serbia. Hvis disse funnene kan knyttes til NATOs bombing, kan en ny krigsrelatert miljøkatastrofe være på trappene.

NATO bør ta ansvar for sine handlinger, også i et langsiktig perspektiv. Å si at man ikke kan ta hensyn til miljøet i en krigssituasjon, er ikke holdbart. NATO forfeiter at deres mål med krigen er varig fred på Balkan. Da kan man ikke samtidig skape miljøproblemer som kan ramme generasjoner. Kanskje burde Geneve-konvensjonen revideres, slik at et forbud mot slike handlinger tas med i avtalen.

Som NATO-medlem er Norge medansvarlig for det som skjer på Balkan. Samtidig har Norge klart ytret seg mot kjemisk krigføring. Spørsmålet er om bombing av kjemisk industri og angrep med våpen som inneholder radioaktive stoffer er særlig mer forsvarlig. ■

Erik Solheim tar gjenvalg

Tross et år med mye turbulens og internt bråk, sier Erik Solheim ja til to nye år som leder for Norges Naturvernforbund.

N&M Bulletin
KRISTIAN JAHRE

Erik Solheim tok over som leder for Naturvernforbundet da Heidi Sørensen ble bedt om å gå for om lag ett år siden. Solheim sa dengang at han kun ville fungere ut perioden. Nå har han ombestemt seg og sagt ja til gjenvalg. Han trekker frem kontinuitet i ledelsen som viktigste årsak.

– Det viser seg at veldig mange i sentralstyret har sagt nei til å fortsette. Det nye sentralstyret skal fortsatt forvalte økonomi som er på god vei, men ennå ikke helt på plass. Jeg mener det vil være bruk for enn viss kontinuitet i dette arbeidet fremover, sier Solheim til N&M Bulletin.

Vil stå distansen ut

At det har blitt mer orden i naturvernernes egne rekker, er også viktig for Solheims beslutning om å fortsette. Han forteller at ledervervet har krevd enormt mye tid og krefter. Solheim ville takket nei til å fortsette hvis han hadde blitt spurt i fjor høst.

– Men nå har vi fått ting i system. Det økonomiske arbeidet er under kontroll, og ny generalsekretær er på plass. Jeg ser for meg jobben som styreleder betydelig mer overkommelig. Dessuten har jeg lyst til å være med å føre dette i land, sier Solheim.

– Har du stilt noen krav til sammensetning av det nye sentralstyret?

– Jeg har vært i kontakt med valgkomiteen og gitt synspunkter på en del ting. Det mener jeg å ha min fulle rett til, men noen krav vil jeg ikke kalle det.

– Hvordan synes du selv det har fungert den tiden du har vært leder?

– Vi opplevde en god del turbulens i starten. I og med den situasjonen Naturvernforbundet hadde satt seg i, var det på mange måter naturlig. Dette føler jeg er ute av verden nå, og den siste tiden har styret fungert godt sammen. Saker har blitt effektivt behandlet i en lett og tillitsfull tone.

Frykter ikke bråk

I tiden rundt og rett etter Solheim tok over, boblet en rekke personlige motsetninger og konflikter i Naturvernforbundet til overflaten.

– Frykter du at ditt kandidatur som leder kan skape bråk på Naturvernforbundets Landsmøte i juni?

– Nei, jeg gjør ikke det. Mitt inntrykk fra landsstyret og de rapporter jeg har fått fra fylkesårsmøtene sier to ting. For det første er folk glade for at økonomien er på rett vei. For det andre ser nå organisasjonen og tillitsfolk fremover. Jeg har inntrykk av at folk er fornøyde med de arbeidet som er gjort, ikke bare økonomisk, men også naturvernarbeidet. Folk tenker selvsagt ikke likt, heller ikke i Naturvernforbundet. Forskjellen fra tidligere, er at motstridende synspunkter nå blir diskutert i en god tone.

Jeg tror det berømmelig bråket i Naturvernforbundet har lagt seg, og frykter ikke noe rabaldermøte, sier Solheim.

Bank fortsetter også

Fra dagens sentralstyre er det kun Solheim og nestleder Helene Bank som fortsetter. Øvrige innstilte styremedlemmer er Ragnar Johnsen, Siv-Heidi Ruud og Ottar Michelsen. Gunnar Sander er innstilt som møtende vara-medlem, mens Karin Olsen og Tone Skau Jonassen som henholdsvis andre og tredje vara. ■

PVC gir barn astma

Mistanken om at PVC fremmer astma hos små barn har vært der lenge. Nå er den vitenskapelig påvist. Har du PVC-gulv i et visst omfang i boligen din, øker sjansen for at små barn skal få astma med to til tre ganger.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

I hjem med PVC-gulvbelegg og PVC-tapet øker risikoene for astma blant barn betydelig. Dette går fram av prosjektet Miljø og barneastma som er organisert av Folkehelse i samarbeid med Ullevål og Aker sykehus. Undersøkelsen tar for seg barn i alderen 0-2 år.

Mykgjørerne

PVC har tidligere vært mistenkt for å påføre barn astmaplager, men det er først nå det er påvist. Det er mykgjørerne i PVCen, de såkalte ftalaterne, som er skadelige. Problemet har vært å få målt dem korrekt. Tidligere har man bare målt ftalaterne i gassform. Da har verdiene vært så lave at

man ikke har trodd de kunne være skadelige. Nå viser det seg at ftalaterne binder seg til støvpartikler.

– Vi hadde mistanke om at tidligere målinger som bare målte ftalater i gassform ga for lave verdier. Vi visste også at ftalater gjerne binder seg til støv. Ved å måle på støvpartikler fikk vi opp til tre ganger så høye verdier, sier dr.ing. Leif Øie i firmaet Techno Consult.

PVC er billig

Selv etter å kompensert for kjæledyr, røyking, fukt og midd, alle faktorer som kan være sterkt fremmende for astma hos barn, fant Øie at den skadelige effekten av å ha PVC-gulv ble opprettholdt.

– En annen faktor var at

PVC-gulv er billigere enn for eksempel parkett. Vi var redde for å bare speile det faktum at ressurssterke familier generelt har færre plager enn mer ressurssvake grupper og måtte også kompensere for dette, sier han.

– Hva er din endelige konklusjon på de studiene som er foretatt så langt?

– De barna som blir eksponert for PVC-gulv i et visst omfang har to til tre ganger så stor astmarisiko som andre barn.

– Hva menes med «PVC-gulv i et visst omfang»?

– Vi har sett på de fire viktigste rommene i en bolig hvor barn oppholder seg, nemlig stue, kjøkken, soverom og bad. Vi definerer det som «et visst omfang» dersom det er PVC-gulv i minst ett av disse.

For å teste hypotesen ytterligere ble det laget en indikator som viste hvor lenge hvert enkelt barn oppholdt seg i de enkelte rommene og hva slags gulvbelegg det var der.

– Denne tilleggsundersøkelsen styrket hypotesen vår ytterligere, sier Øie.

Langt fram

Overlege Per Nafstad ved Folkehelse er forsiktig med å gi advarsler mot PVC foreløpig. Han trekker i den forbindelse paralleller til røyking.

– I 40-50 åra begynte forskerne for alvor å interessere seg for røyking og det ble ganske snart klart at dette ikke var bra. Likevel røyker folk som aldri før. Slikt tar tid, sier han til N&M Bulletin. ■

Bønder mot kjøpesentre

Bønder, miljøaktivister og andre innbyggere i Puerto Rico har gått til kamp mot etablering av kjøpesentre og andre nybygg. De frykter at den ukontrollerte, massive byggingen av forsteder og store kjøpesentre vil ta knekken på

hele jordbrukssektoren. Ifølge det puertoricanske jordbruksdepartementet har landet mistet mer enn 31 prosent av sin dyrkbare jord de siste 25 årene. Lokale myndigheter støtter fellesfronten. (IPS) ■

Hektisk aktivitet for Øvre Otta

Under mottoet «Aldri mer Alta» jobber motstanderne av Øvre Otta-utbyggingen nå natt og dag for å stoppe utbyggingen. Blant motstanderne finnes fotballtrenere, filosofer, forfattere, biskoper og alpinister.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Motstanden mot utbygging av Øvre Otta blir stadig større og tyngre. Mandag 3. mai leverte professor Arne Næss, sammen med blant annet informasjonssjef i Reiselivsbedriftenes Lands-

forening, Bjarne Kettilson, et opprop på vegne av en rekke personer i norsk samfunns- og kulturliv til stortingspresident Kirsti Kolle Grøndahl.

Drillo og Egil Monn Iversen I oppropet gjøres stortingspresiden-

dent oppmerksom på at det er en stor og viktig sak som snart skal avgjøres i Stortinget, og at det er et flertall av befolkningen som er mot utbyggingen.

Blant personene som har skrevet under finner vi blant annet Egil «Drillo» Olsen, Vera Henriksen, Thor Heyerdahl, Helge Ingstad, Egil Monn Iversen, Petter Nome, Jan Tore Sanner, Gunnar Stålsett, Vegard Ulvang, Nils Christie og Harald Chr Strand Nilssen.

Bønn til Gro

Vern Øvre Otta vil videre levere et brev til Gro Harlem Brundtland hvor man henstiller den tidligere statsministeren til å enga-

sjere seg i vernet av vassdraget.

– Grunnen til at vi henvender oss til Gro Harlem Brundtland er at det er klare paralleller til Alta-saken. Denne utbyggingen viste seg jo å være svært uheldig, og det er ingen hemmelighet at det også denne gangen er Arbeiderpartiet som i praksis avgjør hele saken, sier Terje Kronen i Vern Øvre Otta. ■

Hunder fant 1300 kg kvikksølv

To svenske hunder, Ville og Froy, henholdsvis en labrador og en schäferhund, har nese for miljøgifter.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Hunder kan som kjent finne narkotika, bomber og kjøttbein.

At de også kan lukte seg fram til skjult kvikksølv inne i en vannlås er mer ukjent. Ved å snuse seg gjennom 6000 lokaler på drøyt 1000 skoler har de to svenske

kvikksølvhundene Ville og Froy funnet 1,3 tonn av det farlige tungmetallet. Prosjektet «Mercurius 98» er gjennomført i regi av det svenske Naturvårdsverket i samarbeid med skoler og miljøkontorer i 244 kommuner.

Av 20 000 undersøkte vannlåser markerte hundene for kvikksølv i 1600 av dem. Disse blir nå sanert og det farlige tungmetallet samlet inn.

Vasker og vannlåser

– Innsamlingen av kvikksølv på grunnskoler og gymnaser har gått bedre enn ventet. Vi fant kvikksølv på hyller, i instrumenter, i vasker og i vannlåser. Vi regnet med å finne mellom et halvt og ett tonn, men det ble betydelig mer, sier Kristina von Rein, prosjektansvarlig hos Naturvårdsverket.

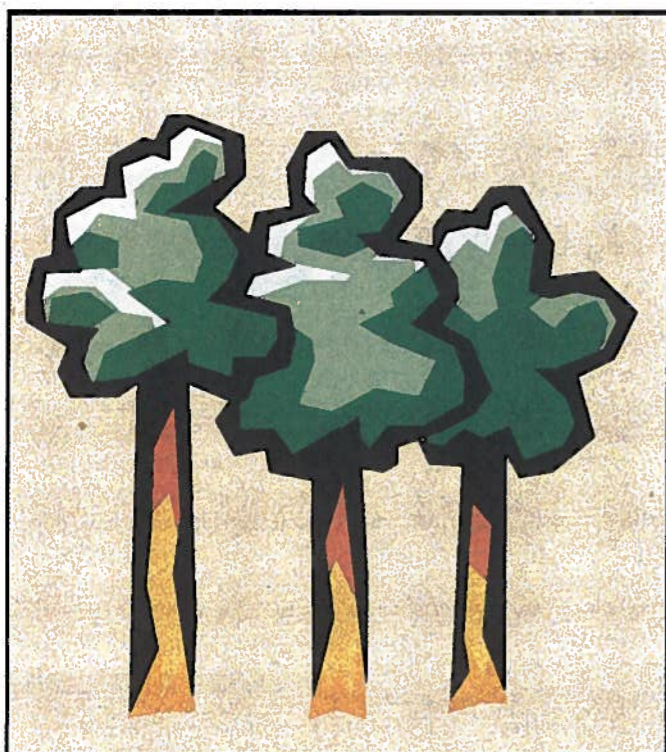
Det meste av kvikksølvet som er funnet på svenske skoler er nå

tatt hånd om. I de tilfeller der skolen ønsker å fortsatt bruke for eksempel et instrument som inneholder kvikksølv, er disse påsatt varselsmerker.

Mye sanering gjenstår

Den svenske Riksdagen har bestemt at anvendelse av kvikksølv bør avvikles i løpet av år 2000. Prosjekt Mercurius 98 er en del av en fem-årig handlingsplan for å få dette til. Det er også meningen at kvikksølv skal tas helt ut av kretsløpet.

– I november skal vi evaluere resultatet av regjeringens fem-årige handlingsprogram for kvikksølvinnsamling. Samtidig skal vi se hvordan vi kan gå videre for å bli kvitt «skjult» kvikksølv i ulike maskiner og hvordan rester i rør, avløpsledninger og nedlagte tannlegekontorer og sykehus, skal saneres, sier Kristina von Rein. ■

Hedmarkskogbruket

Skog i trygge hender

Tsjernobyl-ulykken skapt av jordskjelv?

Katastrofen i Tsjernobyl i 1986 kan skyldes et jordskjelv, mener eksperter ved Russlands geofysiske institutt.

IPS
SERGEI BLAGOV

Tretten år etter at Tsjernobyl-reaktoren eksploderte i Ukraina er det fortsatt uklart hva som egentlig forårsaket ulykken. Den siste teorien i rekken er at skjelvninger i jorda under den fjerde reaktoren kan ha bidratt til katastrofen.

Jevgenij Barkovskij, tals-

mann for Russlands geofysiske institutt, mener seismografiske målinger fra ulykkestidspunktet den 26. april 1986 viser at det har vært så store bevegelser i jordskorpa at dette kan ha skapt problemer for reaktorene.

Ledelsen på atomkraftverket skal også ha klagd over mindre jordskjelv i dagene før ulykken. Disse opplysningene skal ha blitt holdt hemmelig til nå, sier Barkovskij. Det er uklart hvorfor dette har vært hemmeligholdt.

Skeptikerne av teorien mener imidlertid at et skjelv aldri ville ha skapt problemer for reaktorene. Atomkraftverket var etter deres mening bygd for nettopp å stå imot bevegelser i jordoverflaten. ■

Boks er stadig dårlig miljøvalg

Kjøper du brus eller øl på boks kan og bør du levere inn boksen etterpå. Men du bør stadig velge flaske hvis du bryr deg om miljøvern.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Den nye returordningen, som gjør at du nå kan få pantet brus- og ølbokser har ført til at Stortinget har redusert miljøavgiften på engangsemballasje.

Det betyr at du nå kan gå i butikken og kjøpe deg en boks øl eller mineralvann for tilnærmet den samme prisen du må betale for en flaske. Litt dyrere riktignok, men ikke mer enn en krone eller to. Med returordning på plass og betydelig transportbesparelser på grunn av at flatklemte bokser tar liten plass og veier lite skulle det vel være greit å velge bokser i stedet for flasker?

Engangsprodukter blir aldri best

Så enkelt er det ikke mener leder i Miljøheimevernet, Dag Endal.

– Bokser er engangsprodukter. Det finnes ikke et miljøargument som tilsier at det er bedre å velge et engangsprodukt framfor et du kan bruke flere ganger, sier han.

Ifølge Endal tåler en brus eller ølflaske mellom 25 og 28 runder med retur før den må erstattes. Det at det er kommet en returordning for bokser gjør ikke miljøbevegelsen noe mer vennlig innstilt til boksene.

– Vi har vært mot økt bruk av bokser hele tiden, og hele tiden har forutsetningen vært en

returordning. Ellers ville ikke Stortinget kunne fjernet miljøavgiften, sier han.

Mer frakt

Ifølge Endal håper de som har gått inn for økt bruk av bokser i Norge på å bruke en større

andel importerte drikkevarer her i landet.

– Øl inneholder 96 prosent vann. For leskedrikker er tallet trolig enda høyere. Det er lite miljøvennlig å frakte dette vannet rundt i Europa, sier han. ■

Går imot kulldrift

Norges Naturvernforbund går imot fortsatt kulldrift på Svalbard og ber Regjeringen stanse planene om en ny kullgruve på øya.

Det var under et besøk statsminister Kjell Magne Bondevik og næringsminister Lars Sponheim gjorde på Svalbard i midten av april statsministeren uttalte seg positivt om fortsatt kulldrift.

Bondevik mente det ville være fornuftig å fremme forslag om prøvedrift allerede i revidert

nasjonalbudsjett. Det vil ikke Naturvernforbundet ha noe av.

– Stortingsmeldingen om Svalbard, som skal legges fram til høsten, må behandles før det tas stilling til og bevilges penger til finansiering av de nye kulldriftplanene, heter det i en uttalelse fra Naturvernforbundet.

Naturvernforbundet mener Regjeringen bør gripe en historisk sjans til å avvikle en virksomhet som både er ulønnsom og lite miljøvennlig. ■

Husk å fornye ditt abonnement

Vi setter kritisk søkelys på nasjonale og internasjonale miljøspørsmål.

Vi bringer de gode miljøsakene

Også i 1999 vil N&M Bulletin spre nyheter og kunnskap om nasjonale og internasjonale miljøspørsmål. Vi vil presentere faktiske forhold og veldokumentert bakgrunnsinformasjon slik at du selv kan danne deg en mening om aktuelle miljøspørsmål. Kortfattet, poengtert og uten utenomsnakk.

Abonnement på Natur & miljø Bulletin koster kun 199 kroner per år.

Takk for at du fortsatt vil abonnere på Norges ledende miljøavis!

Kalenderen

18. - 20. mai: Konferanse om utvikling av elektroniske samfunn. Arr: SINTEF, Truls Gjestland; tlf: 73 59 26 45.

1. - 2. juni: Konferanse om miljø, makt og styring, Voksenåsen i Oslo. Arr: Norges Forskningsråd; tlf: 22 03 70 00.

1. - 3. juni: Internasjonal konferanse om integrert bærekraftig avfalls- og vannforvaltning i Danmark. Arr: The International Council for Local Environmental Initiatives; tlf: +45 451 69200.

4. - 6. juni: Landsmøte i Naturvernforbundet, Lom

i Oppland, Arr: Norges Naturvernforbund; tlf: 22 40 24 00.

5. juni: FNs miljøvern dag.

5. juni: Karneval i Frognerparken, Oslo. Arr: Blekkulf's miljødetektiver; tlf: 2204 46 40.

8. - 10. juni: ENS 1999, Solfaktor 2000, en konferanse om miljø, klima og energi; Arr: ENS (Environment Northern Seas Conference and Exhibition); tlf: 51 84 90 80.

15. - 18. juni: Konferanse om energieffektivisering og utfordringer i industrien, New York, USA. Arr: New York State

Energy Research and Development Authority; tlf: + (202) 429 8873.

16. - 18. juni: Vitenskapelig konferanse om hydrogen som energibærer, Trondheim. Arr: NTNU; tlf: 73 59 40 83.

5. - 9. juli: Eventyrhagen, Tjøme. Arr: Åse Harjo Schmidt og Marianne Leisner; tlf: 33 39 19 00.

1. - 11. august: Permakultur grunnkurs, Tjøme. Arr: Frederica Miller og Marianne Leisner; tlf: 33 39 19 00.

22. - 25. august: Feltkurs om

biologisk mangfold på lokalnivå, Røros. Arr: Norsk Biologforening og SABIMA; tlf: 22 85 46 26.

1. - 3. september: Arbeidsseminar om økologiske kvaliteter i Nordsjøen, Scheveningen, Nederland. Arr: North Sea Secretariat i samarbeid med norske og nederlandske miljøvernmyndigheter; tlf: + 31 70 33 66 801.

22. - 25. mai, 2000: Andre internasjonale konferanse om rensing av klorerte og tungt nedbrytbare stoffer, California, USA. Arr: Battelle; tlf: + (614) 424 5461

Sjelden katt har bare ett liv igjen

Den iberiske gaupa lever i Spania og Portugal. Så lenge det varer. Den sjeldne arten kan bli det neste store pattedyret som forsvinner på jorden.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Den iberiske gaupa er verdens sjeldneste kattedyr. Som art har den brukt opp åtte av sine ni liv. I dag finnes det trolig bare omlag 700 dyr igjen i verden, ifølge Europas Carnivores. Disse lever i spredte grupper i Portugal og Spania. Til sammenligning finnes det omlag 7000 igjen av vår egen gaupe, den eurasiske.

– Hvis dagens trend fortsetter vil den iberiske gaupa være

utryddet i løpet av første halvdel av det neste århundret. Det vil i tilfelle være meget pinlig for oss. Det vil og være første gang en kattedyrart blir utryddet fra det europeiske kontinent, sier Miquel Delibes, biolog i de spanske forskningsrådet.

Liten og flekkete

Den iberiske gaupa er bare halvparten så stor som den eurasiske, det vil si den gauparten vi har hos oss. I tillegg har den flekkete pels. Likevel var det lenge dis-

kutert hvorvidt den var en egen art eller bare en underart. Fossile funn og genetiske beviser gjør det nå klart at *Lynx pardinius*, som den heter på latin, er en egen gaupart.

Trussel og trofé

I Spania og Portugal er gaupa tradisjonelt sett på som både et skadedyr og som et attraktivt jakt-trofé. Til tross for at arten har vært delvis juridisk beskyttet mot jakt siden begynnelsen av sytti-tallet, blir et betydelig antall dyr skutt, drept med gift, og fanget i feller og snarer hvert år.

I tillegg drepes endel i trafikken. Gaupa spiser hovedsaklig kaniner, men jakter også fugl, smågnagere og kalver av hjortevilt. Kaninpest har ført til at kaninbestanden er redusert med 95

prosent siden femti-tallet. Jakttrykk, trafikkulykker, mangel på mat og tap av leveområder gjør derfor at verdens sjeldneste katt går et svært usikkert århundre i møte.

Nytt sykkelkart for hele landet

I samarbeid med Statens Kartverk har Syklistenes Landsforening laget kart over sykkelruter i hele Norge. Hittil har dette ifølge produsentene vært mangelvare.

– Kartet er et planleggingskart. Vi håper det kan være innfallsport til spesiallitteratur og sykkelkart man kan trenge for å planlegge en fin sykkelferie, sier generalsekretær Trond Berget i Syklistenes Landsforening.

Orkla er den ledende leverandøren av merkevarer til den nordiske dagligvarehandelen og har sterke globale posisjoner innen utvalgte nisjer av spesialkjemi, finkjemi og tilsetningsstoffer.

Orklans miljøpolicy er:

- å redusere miljøbelastningene vi forårsaker, gjennom reelle og fremtidsrettede løsninger
- å tilstrebe høyest mulig kvalitet - faglig som operativt - i arbeidet med alle miljørelaterte spørsmål
- å bruke konsernets kunnskap og erfaring til å fremstille produkter som foretrekkes fordi de forener nytte og miljøverdier
- å tilpasse produktutvikling, fremstilling, distribusjon samt forbruk og etterbruk av konsernets produkter til en langsiktig bærekraftig utvikling
- å vise åpenhet og bidra til aktiv dialog i miljøarbeidet
- å la hvert forretningsområde sette mål for sitt miljøarbeid, etablere systemer og kontrollrutiner og ha ansvar for gjennomføring og rapportering.

Orklans miljørapport for 1998 er tilgjengelig på: <http://www.orkla.com>

Orklans miljørapport fås også ved henvendelse til:

Orkla ASA
Informasjonsavdelingen
Postboks 423 Skøyen
0212 OSLO
tel. 22-544000/fax 22-544490
e-post: info@orkla.no

Sjekk våre miljø@ker på nettet:

www.ncceh.no

www.veidekke.no

Fakta og nyheter fra norsk landbruk

www.bondelaget.no

– om kjemikalier og regelverk

www.grip.no

www.sas.no

Miljørapporten og mer om miljø;

www.hydro.com

www.statkraft.no

Miljøbomber fra NATO

NATOs bombing av industri i Serbia kan gi alvorlige miljøskader. Høye konsentrasjoner av dioksiner og PCB er målt i nordlige deler av Hellas.

N&M Bulletin
TOM ERIK ØKLAND

Natt til 18. april bombet NATO industriområdet i byen Pancevo. Byen ligger rett utenfor Beograd. Industrien omfatter et oljerafineri, petrokjemisk industri og gjødselproduksjon. Anleggene brant kraftig etter bombingene, og serbiske myndigheter mener at angrepet har ført til en overhengende miljøfare:

– Spredningen av farlige materialer som ble brukt i dette komplekset har forgiftet atmosfæren, grunnvannet, elver og innsjøer, sier miljøminister Jogas Zelenovic til pressebyrået IPS.

De serbiske myndighetene påstår også at et 20 kilometer langt oljeflak er på vei ned Donau. Elva renner gjennom Bulgaria før den ender i Svartehavet. Bombing av oljeraffineriet i Pancevo skal være årsak til utslippet.

Miljøgifter

Ved universitetet i den greske byen Thraki har man overvåket langtransportert forurensning som blant annet kommer fra krigsområdet. Byen ligger i den nordøstlige delen av Hellas, 55 mil i luftlinje fra Beograd og Pancevo. Universitetet melder om markant stigende konsentrasjoner av de svært farlige miljøgiftene dioksiner og PCB i lufta. Dioksinkonsentrasjonene har svingt mellom 7 og 30 pikogram per kubikkmeter luft.

– Denne mengden betyr et daglig inntak på omtrent 10 piko-

gram dioksiner per kilo kroppsvekt for et aktivt menneske. Grenseverdien for daglig inntak er satt til 5-10 pikogram per kilo kroppsvekt. De mengdene man registrerer i Thraki ligger med andre ord rett i nærheten av grenseverdien, forteller avdelingsoverlege Erik Dybing ved Folkehelsas avdeling for miljømedisin.

– Dette er registrert 55 mil unna de bombede industriområdene, men man må vel regne med at konsentrasjonene kan være atskillig høyere i og rundt utslippskildene?

– Det må gjøres undersøkelser nærmere kildene før man kan fastslå størrelsen på konsentrasjonene, mener Dybing.

Han kan ikke kommentere PCB-målingene som er gjort i Thraki, siden universitetet ikke har oppgitt målemetoden.

– Hva slags effekter kan PCB og dioksiner gi?

– Begge gruppene av miljøgifter er knyttet til skadevirkninger som kreft, påvirkning på immunsystemet og reproduksjonsskader. Alle effektene er langtidseffekter, forklarer Dybing.

Klorgass?

Ifølge IPS evakuerte det lokale siviltforsvaret i Pancevo deler av lokalbefolkningen etter at industriområdet ble bombet. En legestudent i byen opplyser om store utslipp av plastråstoffet vinyl-

kloridmonomer (VCM) fra den petrokjemiske fabrikken. Men de målte konsentrasjonene studenter viser til er ikke så voldsomme, ifølge HMS-sjef Nils Eirik Stamland ved Hydro Rafnes i Bamble. Denne bedriften produserer blant annet VCM.

– Konsentrasjonene utgjør omtrent en tidel av det som vi kaller administrativ norm for vårt anlegg. Normen er satt i forhold til inneluft på en arbeidsplass hvor personer skal kunne jobbe med disse mengdene i lufta åtte timer per dag, forteller Stamland.

Han forklarer videre at store lagre med klorgass er det største risikopotensialet ved Hydro Rafnes.

– Klorgassen er akutt giftig, og store lagre av klorgass kan derfor utgjøre et sikkerhetsproblem ved lekkasjer, sier Stamland. ■

Uran brukt i granater?

Serbisk presse har trykket meldinger om at NATO bruker uran i våpnene sine, basert på et dokument som International Action Centre (IAC) i New York har utgitt.

IAC, som ble dannet av USAs tidligere justisminister Ramsey Clark, sier at NATO-fly av typen Warhog fører anti-tankvåpen som inneholder brukt uran (depleted uranium, DU). Slike våpen ble brukt i 1991 under krigen mot Irak, ifølge organisasjonen.

«Det finnes solid vitenskapelig bevis for at rester etter DU i Irak er ansvarlig for en kraftig økning i dødsfde, barn født med misdannelser, blodkreft blant barn og andre former for kreft i området ved Basra i det sørlige Irak der de fleste av denne typen granater ble skutt

mot», heter det fra IAC. John Catalinotto, talsmann for IACs opplysningsavdeling om DU, sier at bruken av DU-våpen i Jugoslavia «fører en ny dimensjon til forbrytelsen som NATO utøver mot det jugoslaviske folk, inkludert dem i Kosovo».

– DU blir brukt som legering i granater for at de lettere skal trenge gjennom målet. Når granaten treffer sitt mål, blir uranoksyd utløst og går ut i luften. Radioaktiv uran er farligst når den blir inhalert i kroppen. Der blir den liggende og utløse stråling resten av levetiden til den som inhalerte, sier Catalinotto. ■